

Input // output

Energietransitie

Hoe de energieproductie en -consumptie in de toekomst zullen verlopen, hangt af van de verwachtingen over toekomstige, nieuwe technieken en kan daardoor uiteindelijk een *self-fulfilling prophecy* worden. Dit stellen Van der Meijden en Smulders aan de hand van onderzoek met een theoretisch model met een fossiele, eindige brandstof, energiebesparende maatregelen voor een blijvend gebruik van de fossiele brandstof en een volledig nieuwe, duurzame energietechnologie die de fossiele brandstof overbodig maakt. Wanneer men verwacht dat in de toekomst de nieuwe, duurzame energietechnologie beschikbaar

baar komt, zal er weinig geïnvesteerd worden in energiebesparende maatregelen. Andersom zal de ontwikkeling van de duurzame techniek, die kostbaar is, niet goed van de grond komen wanneer men verwacht nog lang fossiele brandstoffen te gebruiken in combinatie met de energiebesparende maatregelen. De taak voor de beleidsmaker is te onderzoeken of er een optimaal pad bestaat, te kijken of de markt op dit optimale pad zit en de markt zo nodig te corrigeren.

Meijden, G. van der, en S. Smulders (2014) *Carbon lock-in: the role of expectations. Tinbergen Institute Discussion Paper*, 100.

Kapitaalstromen

Hebben de kapitaalstromen van noordelijke naar zuidelijke eurolanden in de eerste jaren van de euro geleid tot een veranderde kredietverlening in de zuidelijke landen, waardoor bijvoorbeeld de bubbels in de huizenmarkt konden ontstaan? Samarina en Bezemer onderzoeken deze vraag aan de hand van landengegevens over de periode 1990–2011. Het blijkt dat de introductie van de euro in eurolanden met tekorten op de handelsbalans inderdaad heeft geleid tot een instroom van kapitaal. Tegelijkertijd met de komst van kapitaalstromen nam de kredietverlening aan niet-financiële instellingen af, en ontstonden kredietbubbels in bijvoorbeeld huizenmarkten. Dit proces begon al voor de daadwerkelijke oprichting van de EMU, omdat destijds economieën en kapitaalbalansen werden geliberaliseerd in voorbereiding op de deelname aan de EMU, en was krachtiger naarmate de kapitaalstromen groter waren.

Samarina, A. en D. Bezemer (2014) *Capital flows and financial intermediation: is EMU different? SOM Research Report*, 021.

Staatsobligaties

Staatsobligaties worden hoog gewaardeerd bij regels voor kapitaal-eisen voor banken, zodat ze bijvoorbeeld als risicovrij op de balans kunnen worden genomen. Deze voorkeursbehandeling zorgt ervoor dat banken meer staatsobligaties op hun balans nemen dan ze op basis van eigen risico-inschattingen zouden doen. Dit concludeert Bonner aan de hand van empirisch onderzoek met gegevens van Nederlandse banken over de periode 2009–2012. Het hebben van relatief veel staatspapier op de balans gaat samen met het verstrekken van meer leningen aan het bedrijfsleven, maar een lagere winstgevendheid. In tijden van crisis is dit verband juist omgekeerd.

Bonner, C. (2014) *Preferential treatment and banks' demand for government bonds. DNB Working Paper*, 433.

Bankobligaties

Een converteerbare bankobligatie (CoCo) wordt automatisch geconverteerd in een aandeel wanneer de bank in financiële problemen komt en de kapitaalratio te laag wordt. Dit vergroot de verliesabsorptiecapaciteit van banken. CoCo's maken de systeemrisico's in de banksector echter groter, stellen Chan en Van Wijnbergen aan de hand van theoretisch onderzoek. Dit komt doordat conversie een signaal afgeeft over verslechterende resultaten bij de converterende bank. Daarmee loopt het risico van een bankrun juist op, ondanks de conversie, terwijl bij een conversie de risico's bij andere banken ook toenemen, omdat de opbrengsten van banken gecorrigeerd zijn. De perverse relatie tussen CoCo conversie en systeemrisico's wijst op een direct conflict tussen micro- en macroprudentieel toezicht. Daarnaast laten de auteurs zien dat de conversiekoers laag genoeg moet liggen, zodat aandeelhouders aanzienlijk verwaterd worden door de conversie. Wanneer deze conversiekoers te hoog ligt, hebben bestaande aandeelhouders een prikkel om de kans op een conversie te vergroten door bijvoorbeeld het nemen van risico's te stimuleren.

Chan, S. en S. van Wijnbergen (2014) *Cocos, contagion and systemic risk. Tinbergen Institute Discussion Paper*, 110.

Wegvervoer

In 1963 werd nog 47 procent van de in Nederland vervoerde goederen door de verkopende bedrijven zelf bij de klant bezorgd. In 2012 is dit aandeel teruggelopen tot 28 procent. Dit ging gepaard met een toename van het wegvervoer van 231 miljoen ton in 1963 tot 421 miljoen

28%

ton in 2012. Vooral het vervoer van voedingsmiddelen en consumentengoederen nam sterk toe. Samen vormen deze categorieën 58 procent van het wegvervoer.

CBS (2014) *Binnenlands wegvervoer in 50 jaar fors gegroeid. Webartikel*, 2 september.

Welvaartseffecten

Het is gebruikelijk om bij het vaststellen van welvaartseffecten gebruik te maken van huizenprijzen. Teulings *et al.* ontwikkelen een nieuwe empirische methode om bij het bepalen van deze welvaartseffecten onderscheid te maken tussen directe effecten en indirecte effecten, zoals agglomeratie-effecten, de effecten op het gebruik van land en de verschillen tussen hoger- en lageropgeleiden. Vervolgens passen de onderzoekers de methode toe op een gesimuleerde sluiting van de twee treintunnels onder het Noordzeekanaal. Hieruit blijkt dat de indirecte effecten tot wel dertig procent van het totale effect van de tunnelsluiting op de huizenprijzen kunnen bedragen. De voordelen voor hogeropgeleiden zijn in dit geval tienmaal zo hoog als die voor lageropgeleiden.

Teulings, C.N., I.V. Ossokina en H.L.F. de Groot (2014) Welfare benefits of agglomeration and worker heterogeneity. *IZA Discussion Paper*, 8382.

Lange Duitsers

Uit eerder onderzoek blijkt dat langere mensen vaker banen met meer sociale status hebben en meer verdienen dan hun kortere medemensen. Rietveld *et al.* concluderen dat dit niet alleen voor werknemers, maar ook voor ondernemers opgaat. Het loonverschil tussen lange en korte mensen is voor ondernemers zelfs significant groter dan voor werknemers. Ook zijn langere mensen gemiddeld iets vaker ondernemer dan kortere mensen, en hebben als ondernemer vaker mensen in dienst. Bij werknemers hebben langere mensen meer voldoening met hun werk en leven dan kortere mensen. Bij ondernemers is dit niet het geval. De auteurs gebruiken gegevens uit enquêtes met 93.000 Duitsers over de periode 2002–2010.

Rietveld, C.A., J. Hessels en P. van der Zwan (2014) The structure of the self-employed and its premium. *Tinbergen Institute Discussion Paper*, 109.

Herkapitalisatie

Voor een goede herkapitalisatie van de banken zijn onafhankelijkheid van de controlerende instantie, voorspelbare procedures en transparantie daarvoor nodig. Dit stellen Marinova *et al.* in een casestudy en een literatuurstudie naar theoretisch en empirisch onderzoek over herkapitalisaties. Het is dus belangrijk dat de ECB, de uitvoerder van de stresstesten in Europa, de onafhankelijkheid behoudt en de procedures consequent toelicht en toepast, terwijl ze onder druk staat van overheden om negatieve resultaten te verhullen omdat landen problemen in hun bankensector willen vermijden.

Marinova, K., S. van Veldhuizen en G. Zwart (2014) Bank recapitalization. CPB *Achtergronddocument*, 11 juli.

Erkenning

Als werknemers erkenning krijgen, verhoogt dat hun productiviteit. Dit concluderen Bradler *et al.* aan de hand van een veldexperiment met 363 mensen. De deelnemers werkten individueel aan een simpele taak in kamers met acht personen, van wie er een of meerderden een speciaal bedankje kregen. Als alle werknemers bedankt werden, steeg de productiviteit, maar wanneer het bedankje alleen aan de drie best presterende deelnemers werd gegeven steeg de productiviteit harder. Opvallend is dat de productiviteitsstijging vooral veroorzaakt wordt door hen die geen bedankje kregen.

Bradler, C., R. Dur, S. Neckermann en A. Non (2014) Employee recognition and performance: a field experiment. *IZA Discussion Paper*, 8311.

Overwaarde

Kunnen mensen op hun oude dag van extra besteedbaar inkomen genieten als de overwaarde van hun huis wordt verzilverd? Dit onderzoeken Conijn *et al.* De overwaarde wordt verzilverd door het huis te verkopen, dit vervolgens te huren en met het geld dat over is een lijfrente-uitkering aan te schaffen. Uit de resultaten blijkt dat het verzilveren slechts een beperkte structurele netto-verhoging van het inkomen oplevert van zo'n 250 euro per maand. Dit wordt deels veroorzaakt door structurele factoren, zoals de hoge levensverwachting, maar ook door de huidige lage stand van de risicovrije rente. Wanneer de berekeningen worden uitgevoerd met een hogere rente, valt de inkomensverhoging hoger uit.

Conijn, J., B. Kramer, J. Rouwendal en F. Schilder (2014) Verzilveren van overwaarde. De mogelijkheden van het woningbezit in de bekostiging van wonen, zorg en pensioen. *Netspar Discussion Paper*, 034.

Vrouwen

Het hebben van een partner beïnvloedt de pensioenbeslissing van een vrouw. Vrouwen die een keer in hun leven gescheiden zijn, hebben namelijk de intentie om later dan gemiddeld met pensioen te gaan, vooral vrouwen die na hun veertigste zijn gescheiden. Dit geldt eveneens voor alleenstaande vrouwen en weduwes. Verder blijkt dat vrouwen die het krijgen van kinderen hebben uitgesteld tot een late leeftijd en daardoor rond de pensioenleeftijd nog relatief jonge kinderen hebben, gemiddeld later met pensioen gaan. Vrouwen zonder kinderen gaan niet eerder of later dan gemiddeld met pensioen. Dit alles volgt uit empirisch onderzoek van Damman *et al.* met gegevens over 420 Nederlandse werkende vrouwen en hun partners over de periode 2001–2011.

Damman, M., K. Henkens en M. Kalmijn (2014) Family histories and women's retirement: the role of childbearing and marital experiences. *Netspar Discussion Paper*, 033.

Thuiswerken

Het aandeel mensen dat thuis werkt is van 27 procent in 2008 toegenomen tot 32 procent in 2012. Dit komt deels door inspanningen vanuit de overheid en het bedrijfsleven. Redenen waarom mensen niet thuis werken zijn een beperkt onderling vertrouwen, een werkcultuur die wer-

32%

ken op afstand niet toestaat, het niet bekend zijn met bestaande thuiswerkregelingen en gewoontegedrag.

Schaap, N., P. Jorritsma, H. Derriks en J. Berveling (2014) *Meer tijd- en plaatsafhankelijk werken: kansen en barrières*. Den Haag: Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid.